

hans ad Secundinum: «Aloem vero, inquit, thy- tyrum corporibus offerenda, latore praesentium malama. styracem et Balsamum sanctorum mar- deferente, transmisimus.»

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Asa succedit pius Josaphat, ideoque dives et armis potens: hic, vers. 7, mittit doctores per totum regnum, qui populum legem Dei doceant; vers. 11, vectigales ei sunt Philisthai et Arabes; vers. 14, milites et duces ejusdem recensentur.

1. Regnavit autem Josaphat filius ejus pro eo, et invaluit contra Israel. 2. Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quae erant vallata muris. Praesidiaque disposuit in terra Juda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater ejus. 3. Et fuit Dominus cum Josaphat quia ambulavit in viis David patris sui primis: et non speravit in Baalim, 4. sed in Deo patris sui, et perrexit in praeceptis illius, et non juxta peccata Israel. 5. Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, et dedit omnis Juda munera Josaphat factaque sunt ei infinita divitiarum, et multa gloria. 6. Cumque sumpisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Juda abstulit. 7. Tertio autem anno regni sui, misit de principibus suis Benhail, et Obdian, et Zachariam, et Nathanael, et Michaeam, ut docerent in civitatibus Juda: 8. et cum eis Levitas, Semeiam, et Nathania, et Zabadiam, Asael quoque et Semiramoth, et Jonathan, Adoniamque et Thobiam, et Thobadoniam, Levitas, et cum eis Elisama et Joram sacerdotes; 9. docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, et circumibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum. 10. Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quae erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Josaphat. 11. Sed et Philistaei Josaphat munera deferebant, et vectigal argenti; Arabes quoque adducebant pecora arietum septem millia septingenta, et hircorum totidem. 12. Crevit ergo Josaphat, et magnificatus est usque in sublime: atque aedificavit in Juda domos ad instar turrium, urbesque muratas. 13. Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, et robusti erant in Jerusalem. 14. Quorumiste numerus per domos atque familias singulorum: In Juda principes exercitus, Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. 15. Post hunc Johanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. 16. Post istum quoque Amasias filius Zechri, consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium. 17. Hunc sequebatur robustus ad praelia Eliada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia. 18. Post istum etiam Jozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum. 19. Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis quos posuerat in urbibus muratis, in universo Juda.

6. CUMQUE SUMPISSET COR EIUS AUDACIAM PROPTER VIAS DOMINI. — *q. d.* Josaphat audacem faciebat pietas, religio et custodia legis divinae, ut neminem subditorum vel hostium timeret, sed fuis Deo audacter excelsa et lucos succideret, quae alii pii reges, timentes populi offensam vel rebellione, tolerarent et permiserant. Hebraeus et Septuaginta habent, et *avalatum est cor ejus in viis Domini, q. d.* Nihil habuit potius, quam ut observaret mandata Domini, aut Vatablus, vel potius, *q. d.* Josaphat magnos et excelsos ex Deo Deique cultu

concepit animos, adeo ut neminem veritus et imperterritus excelsa aboleret, aliaque heroica opera pro promovendo Dei honore et gloria animo destinaret. Vide hic quid faciat pietas plaeque intentio, quae nil timet, et omnia auri dei secundando. Talis fuit hoc aevo Pius V Pontifex, qui Deo iuxta reges non timuit, sed regum, imo et Turcarum fuit terror et flagellum. Sanctitas enim omnibus est terrori, aequae ac venerationi.

7. MISIT DE PRINCIPIBUS SUIB. — scilicet princeps aulae suae, qui suo jussu abolitis idolis,

unius Dei cultum et custodiam legis Mosaicae restituerent. Quocirca misit cum eis Levitas ac Sacerdotes, ut docerent populum leges Domini. Insignis hic fuit zelus regis Josaphat, quem olim imitatus sunt S. Stephanus Hungarorum primus rex, S. Ludovicus Francorum, S. Wenceslaus dux Bohemorum, et nostro aevo reges Hispaniae et Lusitaniae, qui magnis impensis Indias utrasque subjugarunt, ut earum incolae ad veri Dei cognitionem et cultum per viros religiosos traderent.

12. AEDIFICAVIT (per urbes et castella) IN JUDAEA DOMOS AD INSTAR TURRIUM. — Hebraice *palatia* tam excelsa et munita ut turres viderentur. Fecit hoc ad Judaeam tum ornatum, tum munimen. Sicut Burgundiones contra incursum Wandalorum, Alannorum, Gothorum, etc., aedificaverunt *burgos*, id est *burgos* et turres; indeque Burgundiones sunt appellati.

16. AMASIAS CONSECRATUS DOMINO. — Hebraice *חַמְטִיָּה* *hammituadab*, id est, ut Vatablus, qui sponte se obtulit Domino, hoc est, militiae sacrae se devovit, ut pugnaret pro Deo Deique cultu contra idola et idololatrias, ac pro fidei et pio regis suo Josaphat. Similes olim fuerunt milites Templi sive Templarii, qui militiae sacrae se devoverunt pro tutela terrae sanctae et templi Hierosolymitani. Vide S. Bernardum in sermone *ad milites Templi*.

18. ET CUM EO CENTUM OCTOGINTA MILLIA. — Universum Josaphat sub signis habuit undecies centena et sexaginta bellatorum millia. Deo cum prosperante: quia praeter tribus Indae et Benjamin potentes et numerosas sibi subditas, multo ex decem tribubus avitae religionis studiosi et prosperitate Josaphat illecti ad Jerusalem transfugerunt, ut dictum est cap. xv, 9.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Josaphat filio suo Joram uxorem dat filiam impii regis Achab, cum eoque pergit ad praelium, in eoque juxta oraculum Michaeae Achab occiditur.

1. Fuit ergo Josaphat dives et inclutus multum, et affinitate conjunctus est Achab. 2. Deacenditque post annos ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes et boves plurimos, ipsi et populo qui venerat cum eo; persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. 3. Dixitque Achab rex Israel ad Josaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: ut ego, et tu: sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello. 4. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule, obsecro, impraesentiarum sermonem Domini. 5. Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi: Ascende, inquit, et tradet Deus in manu regis. 6. Dixitque Josaphat: Numquid non est hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus? 7. Et ait rex Israel ad Josaphat: Est vir unus a quo possumus querere Domini voluntatem; sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michaeas filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris, rex, hoc modo. 8. Vocavit ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Vocae cito Michaeam filium Jemla. 9. Porro rex Israel, et Josaphat rex Juda, uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area juxta portam Samariae, omnesque prophetae vaticinabantur coram eis. 10. Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, et ait: Haec dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. 11. Omnesque prophetae similiter prophetabant atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad et prosperaberis, et tradet eos Dominus in manu regis. 12. Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michaeam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant; quae ergo te ut et sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. 13. Cui respondit Michaeas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. 14. Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michaeas, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite; cuncta enim prospera evenient, et tradentur hostes in manus vestras. 15. Dixitque rex: Ite-

rum atque iterum te adjuvo, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est, in nomine Domini. 16. At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque pastore; et dixit Dominus: Non habent isti dominos; revertatur unusquisque in domum suam in pace. 17. Et ait rex Israel ad Josaphat: Nonne dixi tibi quod non prophetaret isse mihi quidquam boni, sed ea quae mala sunt? 18. At ille: Idcirco, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris et a sinistris. 19. Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo et alter alio, 20. processit spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies? 21. At ille respondit: Egrediar, et eo spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, et praevalabis; egredere, et fac ita. 22. Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus est de te mala. 23. Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michaeam maxillam, et ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi? 24. Dixitque Michaeas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris. 25. Praecipit autem rex Israel, dicens: Tollite Michaeam, et ducite eum ad Amon principem civitatis, et ad Joas filium Amelech. 26. Et dicetis: Haec dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis modicum, et aquae paucillum, donec revertar in pace. 27. Dixitque Michaeas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite, omnes populi. 28. Igitur ascenderunt rex Israel et Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad. 29. Dixitque rex Israel ad Josaphat: Mutabo habitum, et sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu, venit ad bellum. 30. Rex autem Syriae praeparat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel. 31. Itaque cum vidissent principes equitatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes; at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo. 32. Cum enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. 33. Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum jaceret, et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas; at ille aurigae suo ait: Convertite manum tuam, et educ me de acie, quia vulneratus sum. 34. Et finita est pugna in die illo; porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

Vars. 4. 1. Hoc caput explicui lib. III Reg. cap. ult.

AFFINITATE CONJUNCTUS EST ACHAB, — ejus filiam Athaliam dando uxorem filio suo Joram, ut patet cap. XXI, vers. 6. Hoc unicum fuit peccatum Josaphat, quod societatem et connubium miscuerit cum impio Achab. Athalia enim filia Achab idololatram in Judaeam invexit, adeoque occisis omnibus regis filiis, seipsam reginam effecit.

Vars. 20. 20. PROCESSIT SPIRITUS — nequam, scilicet diabolus. Fabulantur Rabbinii hunc spiritum fuisse animam Naboth injuste a Jezabele lapidati, quasi illa hic se vindicaret, curavitque Achab a pseudo-prophetis seduci, ut iret ad praelium in quo erat occidendus.

Vars. 25. 25. ET AD JOAS FILIUM AMELECH: sic et Pagninus. Hebraice est *ben hannelech*, quod Septuaginta

proprie vertunt, *filium regis*. Unde videtur hic Joas fuisse filius Achab, qui, proficiens in bellum contra Syros, huic filio suo custodiam Samariae commiserit.

27. AUDITE, OMNES POPULI, — ac notate singula oraculi mei verba, ut cum paulo post videritis singula impleri, sciatis me a Deo missum haec praedixisse; ideoque Achabo necem non casu, sed Deo vindicæ obligasse; ut ab ejus idolis et sceleribus caveatis, et ad Deum Juda redeatis.

34. REX ISRAEL STABAT IN CURRU SUO CONTRA SYROS USQUE AD VESPERAM, — licet enim Achab esset vulneratus, perstitit tamen in curru, ut suis in pugna contra Syros animos adderet, donec vesperae eum cum sanguine spiritus et vita defecit.

CAPUT DECIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jehu propheta arguit Josaphat, quod cum impio Achab fedus inierit; unde Josaphat zelum cultus Athis adauget, ac judices de servanda justitia, Sacerdotes et Levitas de populo pie erudiendo admonet.

1. Reversus est autem Josaphat rex Juda in domum suam pacifice in Jerusalem. 2. Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, et ait ad eum: Impio praebes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris; 3. sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et praeparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum. 4. Habitatit ergo Josaphat in Jerusalem: rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum. 5. Constituitque judices terrae in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, 6. et praecipiens judicibus: Videte, ait, quid faciatis; non enim hominis exercetis judicium, sed Domini: et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. 7. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 8. In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et sacerdotes, et principes familiarum ex Israel, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 9. Praecipitque eis, dicens: Sic ageris in timore Domini fideliter, et corde perfecto. 10. Omnem causam quae venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem, ubicumque quaestio est de lege, de mandato, de caeremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos, et super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis. 11. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his, quae ad Deum pertinent, praesidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quae ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas coram vobis, confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

2. IMPIO PRAEBES AUXILIUM, ET HIS QUI ODERUNT DOMINUM AMICITIA JUNGERIS, — et affinitate, dando filiam impii Achab, scilicet Athaliam, uxorem filio tuo Joram. Hoc enim indignum est, ut scilicet eos faciamus nobis amicos, qui Dei sunt hostes, et quorum Deus est hostis; nisi necessitas aut magna utilitas cogat, aequae ac periculosum, ut patuit evenit. Athalia enim perverit Joram et Judeos. Unde David, *Psal.* CXXXVIII, 21, proficitur se hostem hostium Dei: « Nonne, inquit, qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi. » Quocirca subjungit Deus per Jehu prophetam:

ET ID CIRCO IRAM (castigationem et vindictam accera) QUIDEM DOMINI MEREBARIS; SED BONA OPERA INVENTA SUNT IN TE, — scilicet pietatis, et zeli in evertenda idololatria, et tuendo promovendoque Dei cultu, ob quae Deus tibi omnem culpam, aequae ac penam condonat.

6. NON ENIM HOMINIS EXERCETIS JUDICIUM, SED DOMINI, — *g. d.* Non tam mei, quam Dei estis vicarii, a Deo scilicet per me constituti estis judices populi sui, ut eum juste sanctaeque judicetis; quare ipse a vobis rationem justitiae vel praestite, vel neglecte severam exiget, ac pro meritis praemiabit, vel puniet. Cogitent hoc saepeque ruminent principes et judices; scilicet se Dei judicium exereere, ac proinde coram Deo ita vere et sincere judicent, sicut Deus ipse judicaret, et sicut judicandum esse ipse eis ostendit in die judicii. Qui hoc cogitat, nec favore, nec amicitia, nec donis, nec minis a recto justitiae tramite deflecti se sinit. Nam ut subdit:

NON EST ENIM APUD DOMINUM DEUM NOSTRUM INIQUITAS, — id est ut Septuaginta *injustitia*; Hebraeus *פלוט* *aula*, id est *perversitas*, sive *perversio* et *eversio* justitiae, ut vel personas, vel munera accipiat, ut sequitur. Ita Vatablus.

CAPUT VIGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Josaphat Moabitas, Ammonitas et Syros non tam armis, quam oratione et jejunio superat et spoliat. Denique, vers. 35, Eleazar propheta arguit Josaphat ob fœdus cum Ochozia impio rege Israel initum, adeoque naves utriusque iturus in Tharsis contractas esse asserit.

1. Post hæc congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis ad Josaphat, ut pugnarent contra eum. 2. Veneruntque nuntii et indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare sunt, et de Syria; et ecce consistunt in Assonthamar, quæ est Engaddi. 3. Josaphat autem, timore perterritus, totam se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda. 4. Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum: sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. 5. Cumque stetit Josaphat in medio cœtu Juda, et Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum, 6. ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, et dominaris cunctis regnis Gentium; in manu tua est fortitudo, et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. 7. Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? 8. Habitaveruntque in ea, et extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes: 9. Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia, et fames, stabimus coram domo hæc in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum, et clamabimus ad te in tribulationis nostris; et exaudies salvosque facies. 10. Nunc igitur ecce filii Ammon, et Moab, et mons Seir, per quos non concessisti Israel ut transirent, quando egrediebantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis, et non interfecerunt illos: 11. e contrario agunt, et nituntur ejicere nos de possessione quam tradidisti nobis. 12. Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. 13. Omnis vero Juda stabat coram Domino, cum parvulis, et uxoribus, et liberis suis. 14. Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banaïæ, filii Jehiel, filii Mathaniae, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ, 15. et ait: Attendite, omnis Juda, et qui habitatis Jerusalem, et tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem; non est enim vestra pugna, sed Dei. 16. Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel. 17. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, et videbitis auxilium Domini super vos, o Juda et Jerusalem: Nolite timere, nec paveatis; cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum. 18. Josaphat ergo et Juda, et omnes habitatores Jerusalem, ceciderunt prout in terram coram Domino, et adoraverunt eum. 19. Porro Levitæ de filiis Caath et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna in excelsum. 20. Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thæcne; profectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me, viri Juda, et omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, et securi eritis; credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. 21. Deditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordiam ejus. 22. Cumque cepissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiumque scilicet Ammon, et Moab, et montis Seir,

qui egressi fuerant ut pugnarent contra Judam, et percussi sunt. 23. Namque filii Ammon et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent et delerent eos: cumque hoc opere perpetrasset, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. 24. Porro Juda, cum venisset ad speculam quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere. 25. Venit ergo Josaphat, et omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, et vasa pretiosissima, et diriperunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine. 26. Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerunt Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem. 27. Reverensque est omnis vir Juda, et habitatores Jerusalem, et Josaphat ante eos, in Jerusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. 28. Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis, et citharis, et tubis in domum Domini. 29. Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cum audissent quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel. 30. Quievitque regnum Josaphat, et præbuit ei Deus pacem per circuitum. 31. Regnavit igitur Josaphat super Judam, et erat triginta quinque annorum, cum regnare cepisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Jerusalem, et nomen matris ejus Azuba filia Se-lahi. 32. Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino. 33. Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum. 34. Reliqua autem gestorum Josaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel. 35. Post hæc inivit amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israel, cujus opera fuerunt impiissima. 36. Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. 37. Prophetavit autem Eliezer filius Dodan de Maresa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

1. FILII AMMON ET CUM EIS DE AMMONITIS, — hoc est de Idumæis; hi enim, ne viderentur contra Judeos fratres suos pugnare, vocabant se Ammonitas. Ita Auctor *Tredit*. apud S. Hieronymum hic: « Ammonitas, ait, Idumæos vult intelligi, qui ob reverentiam paterni nominis (Esau, qui erat frater Jacob patris Idumæorum), volebant in pristino habitu arma movere contra Israel; sed transfigurabant se in habitum Ammonitarum. »

2. DE HIS LOCIS QUÆ SUNT TRANS MARE (scilicet Mortuum, sive lacum Asphaltidem, illoque tracto castra metantur in) ENGADDI, — puta in limitibus regni Juda; Syria enim separabatur a Juda mari Mortuo, ait Vatablus (1).

(1) Quod hic asserit Cornelius a Lapide, Vatablum auctorem sequens, scilicet Syriam a Juda separari mari Mortuo, pace tam docti viri dixerim, a veritate geographica paululum peregrinatur. Nam semel terræ sanctæ descriptionem inspicienti, statim patet nec tributum, nec regnum Juda a Syria esse proxime separata mari Mortuo, quod ad Orientem regni Juda adiacet, dum Syria magis ad Septentrionem regni Juda posita est, et toto regno Israel a regno Juda dissociata. Ceterum ex progressu hujus historici nulli venisse videmus in societatem armorum cum Moabitibus et Ammonitis Syros, quorum est regio a locis hic descriptis plurimum distans. Legendum ergo eam Calmeto maluerim בְּיַרְדֵּן de Edom, pro בְּיַרְדֵּן

3. ATRIUM NOVUM, — scilicet innovatum, vel de novo templo adjectum: cum enim Salomon amplissima fecisset templi atria, ut totum populum 12 tribuum caperet; deinde vero decem tribus fecissent schisma a Roboam et templo, hinc multæ atrii partes, utpote vacuæ fuere occlusæ, vel ad alios usus deputatæ. At vero sub Josaphat crescente multitudine fidelium, et populi tam Juda, quam eorum qui e decem tribus transfugerant ad Juda, necessum fuit earum aliquas rursum aperiri et innovari, ut tantum populum caperent; et hoc est: « Atrium novum, » id est innovatum, et de novo usibus templi et populi accommodatum.

12. SED CUM IGNOREMUS QUOD AGERE DEBEAMUS, HOC V SOLUM HABEMUS RESIDUI, UT OCVLOS NOSTROS DIRIGAMUS AD TE. — Nota hoc Josaphat consilium piissimum et utilissimum: « Cum ergo omni humano auxilio destitueris, vicinum est divinum, » ut nie-
de Aram, vel de Syria, quod est in textu. Porro similitudine litterarum inter Edom et Aram decipi Ammonenses nane primum non contigit, et vers. 10, 22, 23, qui huic respondere videntur, correctionem hanc plane exigunt. Constat utique non defuisse in exercitu hostium Idumæos, vel incolas montis Seir, nec infimum ibi locum tenuisse ut recuseri inter ceteros mererentur.

bat Philo legatus ad Caium, si illud invocet; Dei enim proprium est in aetris succurrere, ac desperata restituere: ibi enim maxime suam clementiam et potentiam ostendit. Hoc ergo opus, uli divinitus est congruum, sic et Deo proprium.

43. OMNIS JUDA STABAT CORAM DOMINO CUM PARVULIS, ET Uxoribus, ET LIBERIS suis. — Ecce hic patet antiquitas Litanis sive Orationis publicae et communis, qua in publica calamitate publice omnes cujusvis sexus et aetatis conveniunt; ut unanimi voce, et quasi una omnium comploratione Dei misericordiam et opem implorent, Deoque quasi vim faciant: « Haec, enim, vis grata est Deo, » ait Tertullianus in *Apologetico*. Idem fecere Niniuite, *Jene* iii, 3, et Machabæi, II *Machab.* iii, 18 et seq., ac Judæi tempore Judith, cap. iv, vers. 9. Et hoc est quod faciendum monet Joel, cap. xvi: « Coadunate senes, congregare parvulos et sugentes ubera. » Idem fecit S. Gregorius in peste quae Romanam et Italiam populabatur. Indixit enim publicas omnium ordinum Litanias, easque in varias classes distribuit, ac omnibus Dei opem inclamantibus, Deus pestem stitit, ut habet ejus Vita.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pho Josaphat succedit impius filius Joram qui fratres suos et nonnullos principum occidit. Quare Elias ad eum litteras a paradiso mittit, quibus et gravem morbum mortemque, ac toti regno cladem denuntiatur; quo omnia res ipsa evenerunt.

1. Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David: regnavitque Joram filius ejus pro eo. 2. Qui habuit fratres, filios Josaphat, Azariam, et Jael, et Zachariam, et Azariam, et Michael, et Saphatiam, omnes hi, filii Josaphat regis Juda. 3. Deditque eis pater suus multa munera argenti, et auri, et pensationes, cum civitatibus munitissimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eo quod esset primogenitus. 4. Surrexit ergo Joram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel. 5. Triginta duorum annorum erat Joram cum regnare coepisset: et octo annis regnavit in Jerusalem. 6. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, et fecit malum in conspectu Domini. 7. Noluit autem Dominus disperdere domum David, propter pactum quod inierat cum eo: et quia promiserat ut daret ei lucernam, et illis ejus omni tempore. 8. In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ, et constituit sibi regem. 9. Cumque transisset Joram cum principibus suis, et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus ejus. 10. Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda, usque ad hanc diem: eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum: 11. insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Juda, et fornicari fecit habitatores Jerusalem, et prævaricari Judam. 12. Allate sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Haec dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui, et in viis Asa

regis Juda, 13. sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Judam, et habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos, domum patris tui, meliores te, occidisti: 14. ecce Dominus percute te plaga magna, cum populo tuo, et filiis, et uxoribus tuis, universaque substantia tua; 15. tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies. 16. Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philistinorum, et Arabum, qui confines sunt Ethiopibus, 17. et ascenderunt in terram Juda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper et filios ejus, et uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat. 18. Et super hæc omnia percussit cum Dominus alvi languore insanabili. 19. Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, languore annorum expletus est circulus: et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis, exsequias, sicut fecerat majoribus ejus. 20. Triginta duorum annorum fuit, cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in Civitate David: verumtamen non in sepulcro regum.

4. OCCIDIT OMNES FRATRES SUOS GLADIO, ET QUOSDAM DE PRINCIPIBUS, — forte eo quod ipsi se ejus novæ religioni et idololatriæ opponerent. Quod si ita est, ipsi revera occubuerunt ut martyres.

7. LUCERNAM, — id est successionem stirpis regie et splendide. Vide *Psal.* cxxxi, 17.

10. ATTAMEN REBELLAVIT EDMOM. — Idumæa scilicet excessit jugum impii Joram regis Juda; tuncque impleta est propheta Jacob, *Genes.* xxvii, 40, prædicantis quod Esau excuteret jugum Jacob, puta quod Idumæi excuterent jugum Judæorum.

EO TEMPORE ET LOBNA RECESSIT. — Urbs erat prisca in tribu Juda, q. d. Non tantum exteri Idumæi, sed et subditi Lobnenses impio Joram licet regi suo, rebellaverunt. Audi Adrichomium in *Descriptione tribus Juda*, num. 176: « Lobna que et Lobna et Labana, urbs Levitarum fortis et munita, non longe a Lachis dissita, habuerat prisca temporibus regem; quo interfecto, Josue etiam ipsam expugnavit. Postquam ad Monarchiam devenisset status Judæorum, propter impletatem regis Joram filii Josaphat deficit ab eo Lobna; tandem obsessa fuit a Sennacherib rege Assyriorum. Nunc villa est in regione Eleutheropolitana, que appellatur Lobna, de qua scribit Isaias, ut auctor Hieronymus. Quidam hanc ponunt in tribu Dan. »

12. ALLATE AUTEM SUNT EI LITTERÆ AB ELIA PROPHETA. — Quæres: Quenam, quales, quando et quomodo ab Elia scriptæ et misse sunt hæc litteræ? Nota Eliam jam pridem e terra raptum fuisse curru igneo in caelum. Nam tempore Josaphat, qui fuit pater hujus Joram, florebat et prophetabat Eliseus, qui Elia jam rapto successit, ut patet *IV Reg.* iii, 11. Quod enim Cajetanus censet alium hunc esse Eliam, et diversum a Thesbite, non habet speciem verisimilitudinis, et nove sine fundamento dicitur. Tale quoque est, quod ait Vatablus, per Eliam hic intelligi Eliseum, eo quod

ipsi spiritus Elia incedisset. Alii ut Emmanuel Saopinantur Eliam ante raptum has litteras scripsisse, et dedisse Eliseo vel alicui simili, ut eas post raptum suum traderet regi Joram. Verum alii passim censent Eliam ex paradiso, vel loco in quo ipse post raptum degit cum Enoch, has litteras misisse, sive per Angelum forma humana indutum, sive per Eliseum aliumve prophetam, vel virum fidelem, ad regem Joram. Itaque sicut in Transfiguratione Christi apparuit Petro, Jacobo et Joanni Elias cum Moysse, sic et idem apparuit alicui viro, cujus litteras a se scriptas ad Joram perferendas dedit. Ita Hebræi in *Seder-Olam*, cap. xvii, Lyranus, Serarius, Sanchez, Bellarminus, et Salius, qui censent has litteras datas ab Elia nono anno post raptum; raptum enim fuisse anno 19 Josaphat qui deinde adhuc sex annos regnavit, scilicet usque ad annum 25; litteras vero has fuisse datas anno tertio vel quarto Joram, quod scilicet ipse solus post patrem Josaphat vita functum regnabat. Scripsit autem ex paradiso, ut magis percelleret impium Joram et converteret, utque ostenderet quantum ipse et Sancti, etiam post hanc vitam, hominum fideliū præsertim, habeant curam. Idem censent Genebrardus, lib. I *Chronol.*, Josephus Acosta, lib. III *De Jovis. Temp.* cap. vii, Aben Ezra et Petrus Figuerius in cap. IV *Malachia*, Thomas Malvenda, lib. IX *De Antichristo*, cap. ii. Porro hæc Litteras Elia graviter increpat Joram, quod a Deo æque ac rege patris sui Josaphat desciverit, quodque fratres suos quasi parricida occiderit, ac eidem minatur triplicem plagam: scilicet primo, publicam bonorum tam ipsius regis quam regni populique expilationem, æque ac uxorum et filiorum ejus rapinam, quam mox intulerunt Philistæi, Arabes et Ethiopes, ut dicitur vers. 16. Secundo, gravem morbum et longam duorum annorum tabem, ita ut viscera ege-

rat, itaque in doloribus et fetoribus infelicem animam exhalet, vers. 18. *Tertio*, quod carebit honore regie sepulture. Hanc tertiam poenam non exprimit Elias, sed hæc e duabus prioribus, atque ex infamæ ejus vitæ et morte consecuta est, ut patet vers. 19.

17. Nisi JOACHAZ. — Hic est qui inverso nomine dicitur est Ochozias. Hic enim solus superstes Joram patri in regno successit, ut patet cap. seq. vers. 1. Ita Beda.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Impio Joram succedit filius impius Ochozias, quem cum Joram rege Israel occidit Jehu. Athalia uxor Joram omnes filios Ochozias occidit, unico Joas parvulo excepto, quem Josabeth amica furtim nec subtrahit. Sola ergo regnat Athalia.

4. Constituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro 30 : omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra : regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda. 2. Quadragesima duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset, et uno anno regnavit in Jerusalem, et nomen matris ejus Athalia filia Amri. 3. Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab : mater enim ejus impulit eum ut impie ageret. 4. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab : ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum ejus. 5. Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Joram filio Achab rege Israel, in bellum contra Hazael regem Syria in Ramoth Galaad : vulneraveruntque Syri Joram. 6. Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel : multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, descendit ut inviseret Joram filium Achab in Jezrahel ægrotantem. 7. Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Joram : et cum venisset et egrederetur cum eo adversum Jehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab. 8. Cum ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, et filios fratrum Ochozias, qui ministrabant ei, et interfecit illos. 9. Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria : adductumque ad se occidit, et sepelierunt eum : eo quod esset filius Josaphat qui quæsierat Dominum in toto corde suo, nec erat ultra spes aliqua, ut de stirpe quis regnaret Ochozias. 10. Siquidem Athalia mater ejus, videns quod mortuus esset filius suus, surrexit, et interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. 11. Porro Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochozias, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur : absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum : Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joide Pontificis, soror Ochozias, et idcirco Athalia non interfecit eum. 12. Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

1. OCHOZIAM. — Hic est qui inverse vocatus est Joachaz, cap. præcedenti, vers. 17.

2. QUADRAGESIMA DUORUM ANNORUM ERAT OCHOZIAS, CUM REGNARE COEPISSET. — Grandis est hic quæstio et antilogia; nam IV Regum cap. viii, vers. 26, dicitur : « Viginti duorum annorum erat Ochozias

19. ET NON FECIT EI POPULUS SECUNDUM MOREM COMBUSTIONIS, EXSEQVIAS, SICUT FECERAT MAJORES EJUS, — comburendo, non cadaver regis (illud enim sepeliebatur in sepulcro David et Salomonis, vel proprio ad hoc magnifico quasi mausoleo erecto), sed juxta cadaver, aromata et unguenta pretiosa; idque « ambitio » et pompa « magna » factum est Ase avo Joram, cap. xvi, vers. 14. Vide dicta Jerem. cap. xxxiv, vers. 5.

cum regnare coepisset, » quia, ut præcessit, Joram coepit regnare cum 32 esset annorum, regnavitque 8 annis, mortuusque est anno ætatis 40, ait Josephus; mox successit ei filius Ochozias, ergo is non potuit esse 42 annorum, alioqui enim biennio fuisset senior patre suo Joram, qui mortuus

est anno ætatis quadragesimo; fuit igitur tum Ochozias 22 annorum.

Primo, Hebræi in *Seder-Olam*, cap. xvii, quos sequitur Genebrardus et Serarius, respondent hos 42 annos computandos esse ab anno sexto Amri, qui fuit avus maternus Ochozias, cujus mores et idola ipse secutus est; Amri enim in Samaria a se condita, et in metropoli regni Israel erecta, solus regnare coepit anno sexto regni sui, regnavitque in ea octo annis; successit ei Achab filius, qui cum Ochozia filio regnavit 22 annis; huic successit Joram pariter filius per 12 annos; anno autem ejus duodecimo et ultimo coepit regnare in Juda hic Ochozias filius Joram, eodemque anno cum Joram rege Israel occisus est a Jehu : jam adde annos 8 Amri, 22 Achab, 12 Joram, habebis 42 quos querimus. Videntur enim Israelite *Æram* constituisse ab initio regni Samarie, ab eoque annos numerasse, uti numerant Historici a Roma condita. Sic Absalom dicitur post 40 annos, scilicet a prima unctione Davidis in regem computandos, rebellasse Davidi, II Reg. cap. xv, vers. 7. Verum obstat, quod hi 42 anni dicuntur esse Ochozias, non regni Samarie. Unde Hebræi clare habent : *Filius 42 annorum erat Ochozias, cum regnare coepisset*. Adde : Ochozias erat rex Juda, cur ergo annos ejus computaret Scriptura a regno Samarie diverso, imo et adverso?

Secundo, S. Hieronymus in *Tractat.*, Glossa, Lyranus, Hugo, Dionysius, Gordonus, Mendoza, Vatablius et Franciscus Suarez, III part. tom. I, disp. vi, sect. 1, respondent Joram coepisse regnare anno ætatis 32, cum Josaphat patre, ac eum eo regnasse viginti annis; deinde eo mortuo solum regnasse octo annis, qui octo solum numerantur, quia pertinent ad chronologicæ computationem; quare mortuum esse anno ætatis non 40, ut ait Josephus, sed 60; ita ut Ochozias filius ei succedens fuerit 42 annorum, qui tamen, III Reg. cap. viii, vers. 26, dicitur fuisse 22 annorum, quia scilicet ipse cum patre Joram 20 annis regnavit; quare quando cum eo regnare coepit, erat 22; patre vero post 20 annos mortuo, cum Ochozias solus regnavit, fuit 42 annorum.

Verum sic Josaphat debuisset generare Joram anno ætatis suo octavo; Josaphat enim coepit regnare anno ætatis 38, ac regnavit 25 annis mortuusque est sexagenarius; adde quinque, vel ut alii octo annos, quibus post ejus mortem regnavit Joram, fient anni Josaphat 68, ex quibus 42 tribuendi sunt Ochozias, ac octodecim circiter Joram patri ejus, cum eum genuit, qui juncti faciunt 60; quare octo tantum anni supererunt Josaphato, quos ipse habuerit cum genuit Joram, quod est impossibile. Omitto quod isti auctores dicunt simul tres reges regnasse, scilicet avum Josaphat, filium Joram, et nepotem Ochoziam per 20 annos; quod novum est et insolitum.

Tertio, Sanchez et alii, ut hoc argumentum evitant, dicunt Joram cum patre Josaphato regnasse

octo annis, post ejus mortem vero regnasse 20 annis; sed infeliciter, utpote morbo insanabili a Deo percussum ideoque Ochoziam filium regum pro patre ægro et tabido administrasse, ideoque hos viginti annos includi hic ipi 42 annis Ochozias. Itaque Ochoziam, quando cum patre Joram regnare coepit, fuisse 22 annorum; quando vero eo post 20 annos mortuo, solus regnavit, fuisse 42 annorum.

Verum obstat *primo*, quod Joram pater biennio tantum hoc morbo laboravit, ut dicitur II Paral. cap. xxi, vers. 19. *Secundo*, quod sic viginti anni jam dicti debuissent dici regni Ochozias, non vite, ut chronologia annorum regni, quibus quisque rex in Juda regnavit, continua serie perferretur; alioqui enim hi viginti anni chronologicæ regni Juda deerunt : quocirca nemo Chronologorum eos enumerat, quod signum est eos non existisse. *Tertio* et maxime, quod anni Joram regis Juda ejusque filii Ochozias, includantur in annis Joram regis Israel, uti patet IV Reg. viii, 16 et 23, et cap. ix, vers. 27 et 29. Joram autem rex Israel coepit regnare anno 18 Josaphat, regnavitque duodecim annis, ut dicitur IV Reg. cap. viii, vers. 1; regnavit ergo septem annos post mortem Josaphat; hic enim regnavit 25 annis. Mortuus est igitur tam Joram rex Israel, quam Joram rex Juda, ejusque filius Ochozias, anno septimo post mortem Josaphat. Ergo nullus eorum potuit regnare viginti annis post mortem Josaphat; quare Ochozias non potuit tunc esse quadraginta duorum annorum. Ita Cajetanus, Saliarius et alii.

Quarto ergo Cajetanus, Bellarminus in manuscripta concordia annorum regum Israel et Juda, quam penes me habeo, Tornielius, Saliarius, Mariana, Scaliger et alii censent hic esse mendum, pro 42 substituendos 22 annos. Sic enim clare dicitur IV Reg. cap. viii, vers. 26 : « 22 annorum erat Ochozias cum regnare coepisset, » et sic habent hoc loco Septuaginta Romæ correcti. *Viginti*, inquit, *annorum erat Ochozias*; et in Notis additur alios codices habere : *Viginti duorum annorum*. Ac facile in Hebræo pro עשרים *Esim*, id est *viginti*, irrepsisse potuit *arbaim*, id est 40 : facilius in ciphris irrepsit error, ut pro ככ id est 22, positum sit ככ id est 42, ait Mariana; nam כ ו ח caractere sunt affines. Atque hæc videtur origo fuisse mendii. Patet omnes Codices Hebræos et Latinos hoc loco habere 42, non 22; sed argumenta cogunt ut pro 42 reponatur 22. Nulla enim alia solutio solida hic afferri potest; neque Interpretes, sed ipsa S. Scriptura corrigi seipsam a descriptoribus vitiatam, scilicet Liber Regum corrigi Librum Paralipomenon in annis jam dictis, scriptorum vitio corruptis. Plura in editione vulgata a Romanis correctæ sunt et plura corrigi possent, uti ipsi correctores in præfatione fallentur, atque error in numeris facile contingit, nec sperat ad fidelem vel bonos mores. Sic multi demunt Cainan a serie generationum in genealogia Christi,

eum tamen constanter habeant omnia exemplaria Græca, Latina, Syra, Arabica, etc., *Luce* cap. III, vers. 36. Denique hoc loco pro 42 annorum, *Syras* habet: 22 annorum erat *Ochozias*. Sic quoque habet Arabicus uterque, scilicet Antiochenus, sive montis Sinai, et Alexandrinus, sive Copticus, uti mihi Romæ asseveravit Illustrissimus Dominus Sergius Risius Maronita, Archiepiscopus Damas-cenus.

ATHALIA FILIA AMRI. — «Filia,» id est neptis. Erat enim filia Achab qui erat filius Amri, ut patet cap. præcedenti, vers. 6, et IV *Reg.* cap. VIII, vers. 18.

18. INTERFECIT OMNEM STIRPEM REGIAM, — scilicet omnes filios filii sui Ochozias regis, quos ipse multos ex multis uxoribus (uti tum regibus mos erat) susceperat. Occidit ergo omnes suos ex filio Ochozias nepotes, ut iis quasi heredibus regni subla-

tis, ipsa sola quasi avia libere et impune regnaret. Vide ad quanta parricidia feminam adegerit regnandi cupido et libido.

11. PORRO JOZABETH FILIA REGIS JORAM (non e Athalia, sed ex alia uxore) FURATA EST EUM (Joas) DE MEDIO FILIORUM REGIS CUM INTERFICERENTUR, — «quem inter osorum fratrum cadavera, aut Josephus, opinione Athaliæ mortuum nutricis opera ablatum furtim domi sue abdidit, et solo marito (Joia) Pontifice) conscio sex annis abscondit in templo in cubiculo lectorum,» id est in una exedra, sive cubiculo, ubi erat triclinium in quo vescebantur Sacerdotes et Levitæ, qui vice sua illa hebdomade deservebant templo. Tales enim exedræ plurimæ erant circa templum, ideoque et ipse templum, id est templi appendices vocantur.

Reliqua hujus capituli exposui IV *Reg.* IX.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Joia) Pontifex Joas septennem in regem ungit, Athaliam ejus aviam regnantem occidit, Dei cultum restituit, aras et delubra Baal evertit.

1. Anno autem septimo confortatus Joia), assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, et Ismahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, et Maasiam filium Adaia), et Elisaphat filium Zechri : et inivit cum eis fœdus. 2. Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Jerusalem. 3. Inivit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Joia): Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. 4. Iste est ergo sermo quem facietis: 5. Tertia pars vestrum qui veniunt ad sabbatum, Sacerdotum, et Levitarum, et janitorum, erit in portis: tertia vero pars ad domum regis: et tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atris domus Domini. 6. Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes et qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodo ingrediatur, quia sanctificati sunt: et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. 7. Levitæ autem circumdant regem, habentes singuli arma sua: (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege et intrante et egrediente. 8. Fecerunt ergo Levitæ, et universus Juda, juxta omnia quæ præceperat Joia) Pontifex, et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, et egressuri erant: siquidem Joia) Pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. 9. Deditque Joia) Sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. 10. Constituitque omnem populum tenentium pugiones, a parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram coram altari, et templo, per circuitum regis. 11. Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, et testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, et constituerunt eum regem: vivit quoque illum Joia) Pontifex, et filii ejus: imprecaturque sunt ei, atque dixerunt: Unxit rex. 12. Quod cum audisset Athalia vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini.

13. Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes, turmasque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait: Insidiæ, insidiæ. 14. Egressus autem Joia) Pontifex ad centuriones, et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque Sacerdos ne occideretur in domo Domini. 15. Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. 16. Pepigit autem Joia) fœdus inter se, universumque populum, et regem, ut esset populus Domini. 17. Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eum: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. 18. Constituit autem Joia) præpositos in domo Domini, sub manibus Sacerdotum et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini ut offerrent holocausta Iofimino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis juxta dispositionem David. 19. Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. 20. Assumpsitque centuriones, et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus terræ, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. 21. Lætatusque est omnis populus terræ, et urbs quievit: porro Athalia interfecta est gladio.

Hoc caput explicui IV *Reg.* XI.

1. ANNO AUTEM SEPTIMO CONFORTATUS (a Deo) JOIA). — Fuit hic Pontifex magni animi et virtutis, qui regiam stirpem in regnum restituit, vixitque 130 annos, II *Paralipomen.* XIV, 15. Nonnulli cum nostro Henrico Sarnero in *Chronol.* putant eum non fuisse summum Pontificem, sed principem Sacerdotum in tribu Juda, scilicet eorum qui dispersi erant per tribum Juda, ejusque curam gerebant. Ratio eorum est, quod in Catalogo summorum Pontificum, qui exstat I *Paral.* cap. VI, et I *Esdra* VII, 1, et apud Josephum, lib. X *Antiq.* cap. XI, non nominetur Joia). Verum chronicon Hebræorum Joia) collocat in numero summorum Pontificum. Rursum Josephus eum vocat *ἱεραρχα*, et Scriptura eum vocat Pontificem et «principem Sacerdotum,» ac in Hebræo, *primum sacerdotem, et caput sacerdotum*, id est summum Pontificem. Accedit ratio quod ipse regem Joas in regnum restituerit et regem unxerit: hoc autem erat munus summi Pontificis. Rursum, mandata et imperia quæ ipse hic dat omnibus Sacerdotibus, Levitis, totique populo in custodiendo rege et templo, argunt eum fuisse summum omnium Pontificem. Porro nec Josephus, nec Scriptura, I *Paralip.* VI, et I *Esdra* VII, 1, omnes recenset Pontifices, sed aliquos omittit; nam a rege Josaphat usque ad Josiam, quod fuit spatium 238 annorum, numerant tantum quatuor Pontifices, scilicet Achitob, Meraioth, Sadoc et Sellum; quorum quisque debuisset 59 annos fungi Pontificatu, quod est incredibile. Joia) ergo et alii nonnulli ommissi sunt, eo quod non esset ex Eleazaro primo Aaronis filio, cui jure primogenituræ debebatur Pontificatus progenitoris. Forte etiam Joia), uti et multi alii, aliud habuit nomen. Unde non-

nulli putant eum qui a Josepho inter Pontifices ponitur, vocaturque Sedeas, esse Joia)dam, et sequentem Iulium esse Zachariam filium Joia)de. Zachariam enim patri Joia)de in Pontificatu successisse censent Abulensis, Tornielius et alii, licet chronicon Hebræorum quod sequitur Genebrardus et Saliatus asserat Joia)de successisse Pedaliam. Joia)da ergo restituit religionem eque ac regnum Judæ, ideoque a Joas rege post mortem sepultus est in sepulchro regum. Unde chronicon Hebræorum hoc Joia)de dat epitaphium et elogium: «Senuit Joia)da plenus dierum, et mortuus est cum esset 130 annorum. Nempe oriente in diebus Salomonis labe (idololatriæ) et ruina natus est simul Joia)da qui eam corripserat.» Natus est enim Joia)da sub annum regni Salomonis 35, mortuus vero anno 28 Joas regis Juda. Ita Saliatus.

3. QUI VENIUNT AD SABBATUM, — ut sabbato vicem hebdomadæ suæ ad serviendum in templo inchoent; Judæi enim a sabbato hebdomadam inchoabant, sicut nos a Dominica, et eodem recurrente illam finiabant.

6. RELIQUUM VULGUS (tunc Levitarum, tum populi fidelis) OBSERVET CUSTODIAS DOMINI, — id est, fungatur officio suo in atrio domus Domini, sive templi; scilicet ut si quis tumultus oriatum ex militibus quos Athalia) submiserat ad occidendum Joas, ipsi eos sistant, impediatur et repellatur. Idcirco enim jussisset vers. 3, dicens: «Reliquum vulgus sit in atris domus Domini;» puta in atrio, quod erat quasi templum laicorum, ac in variâ minorâ atria erat divisum. Voluit enim Joia)da novellum regem puerum, non tantum Levitarum, sed et populi fidelis præsidio communiri, ne quæ ei vis aut fraus fieret ab Athalia) avia impia.

20. **PORTÆ SUPERIORIS.** — Hæc erat porta templi, quæ dicebatur ad regis palatium. Dicitur « superior, » quia altior erat regia, ex qua in inferiori loco consistuta per hanc portam in templum ascendebatur, patet IV Reg. xi, 6 et 19. Eadem

porta vers. 3, vocatur, « fundamenti, » quia in ipsis fundamentis templi, id est in Mello erecta, ita Vitalpandus, pag. 249; hæc præ cæteris iussa fuit custodiri, quia per hanc Athalia ex regia ventura erat in templum cum suo milite et satellite.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Joas rex sub Joiada Pontifice rite Deum colit; at eo mortuo defectens ad idola, ideoque reprehensus a Zacharia filio Joiadae, cum in atrio templi lapidat et necat. Quare anno sequenti Deus Judæam Syriæ spoliandam tradit, et Joas regem per ejus famulos occidit.

1. Septem annorum erat Joas cum regnare cepisset: et quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee. 2. Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadae Sacerdotis. 3. Accepit autem ei Joiada uxores duas, e quibus genuit filios et filias. 4. Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini. 5. Congregavitque Sacerdotes, et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatoque hoc facite. Porro Levite egere negligentius. 6. Vocavitque rex Joiadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit cura, ut cogeres Levitas inferre de Juda et de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est a Moysse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? 7. Athalia enim impiissima, et filii ejus destruxerunt domum Dei; et de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. 8. Præcepit ergo rex, et fecerunt arcam, posueruntque eam juxta portam domus Domini forinsecus. 9. Et prædicatum est in Juda et Jerusalem, ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. 10. Latatique sunt cuncti principes, et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserant ita ut impleretur. 11. Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam), ingrediebatur scriba regis, et quem primus Sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam quæ erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia. 12. quam dederunt rex et Joiada his qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et artis, ut quod cadere cæperat, fulciretur. 13. Egeruntque hi qui operabantur industrie, et obdolebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. 14. Cumque complerent omnia opera, detulerunt coram rege et Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, et ad holocausta, phialæ quoque, et cætera vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadae. 15. Senuit autem Joiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum, 16. sepelieruntque eum in Civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, et cum domo ejus. 17. Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda, et adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. 18. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Judam et Jerusalem propter hoc peccatum. 19. Mitteratque eis prophetas ut revertentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant. 20. Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadae Sacerdotem, et stetit in conspectu

populi, et dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum ut dereliqueret vos? 21. Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini. 22. Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui eum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat. 23. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam et Jerusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum. 24. Et certe cum permotus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercere judicia. 25. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui, in ultionem sanguinis filii Joiadae Sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntque eum in Civitate David, sed non in sepulchris regum. 26. Insidiati vero sunt ei, Zabab filius Semmaath Ammanitidis, et Jozabad filius Semarith Moabitidis. 27. Porro filii ejus, ac summa pecuniæ quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in Libro Regum: regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

Hoc caput explenti IV Reg. xii.

22. **QUI (ZACHARIAS) CUM MORETUR, AIT: Videat Dominus et requirat.** — « Videat, » scilicet meam innocentiam et probitatem, qua ex officio meo (erat enim Pontifex) regem idola colentem reprehendo. « Videat » pariter regis impietatem et ingratitude, qua me filium Joiadae Pontificis, et avunculi sui, cui vitam et regnum debet, ingratis, injuste et impie interfecit. « Et requirat, » ut meam necem tantaque scelera justo judicio puniat et ulciscatur. Dixit hoc Zacharias ex zelo justitiæ, qui fuit spiritus Eliæ et veteris Testamenti. At in novo Christus et Apostoli a Judæis occisi non vindictam, sed veniam a Deo occisoribus precabantur. Unde Christus in cruce: « Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, » Matth. cap. xxvii, et Stephanus cum lapidaretur, ut hic Zacharias: « Domine, inquit, ne status illis hoc peccatum, » Actorum cap. vii.

Exaudivit Deus orationem Zachariæ; unde Joas et Judæos multipliciter punivit; nam primo, ut sequitur, anno proxime sequenti Hazaël rex Syriæ cum paucis copiis immensam Judæorum multitudinem occidit, ac thesauros templi æque ac palatii regii in Syriam abripuit.

Secundo, in Joas regem ignominiosa exercuit

judicia, ut dicitur vers. 24, exprobrans illi suam ingratitude et perfidiam, ac probris variisque ignominiosis, atque ut videtur, plagis eum afficiens, quibus Seditiam perfidum affecit Nabuchodonosor, IV Reg. xxv.

Tertio, ex hisce probris et plagis, ac ex nova Dei castigatione Joas incidit in morbum gravem, qui ei dolores et languores magnos creavit, vers. 25.

Quarto, servi ejus contra eum conjurarunt, eumque decubentem in lecto maerant in domo Mello, quæ vicina erat palatio. Adit Josephus hos conjuratos fuisse amicos Zachariæ, unde vers. 23, hic dicuntur eum occidisse « in ultionem sanguinis Zachariæ, filii Joiadae. » Denique S. Hieronymus, S. Thomas, Abulensis, Jansenius, Maldonatus, Barradius et alii censent hunc esse Zachariam, cujus necem Judæis exprobrat Christus, eisque excidium minatur dicens: « Ut veniat super vos omnis sanguis, etc. a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachie, quem occidistis inter templum et altare, » Matth. xxiii; vide ibi dicta. Denique ob templum cæde et sanguine hujus Zachariæ pollutum, deinceps defecisse in templo oracula et responsa divina tradit S. Epiphanius in Vita Zachariæ, et ex eo Genebrardus in Chronol.

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Amasias rex ulciscitur necem patris sui Joas, ac Idumæos prælio superat; sed in idolatriam prolapsus a Joas rege Israel profugatur, capitur et spoliatur, atque a suis in Lachis trucidatur.

1. Viginii quinque annorum erat Amasias cum regnare cepisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. 2. Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto. 3. Cumque roboratum sibi videret impem, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum, 4. sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus dicens: Non occidit patres pro filiis neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. 5. Congregavit igitur Amasias Judam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Juda et Benjamin: et recensuit a viginti annis supra, inveniente trecenta milia juvenum, qui egredierentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum. 6. Mercede quoque conducti sunt de Israel centum milia roboratorum, centum talentis argenti. 7. Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediaris tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis Ephraim: 8. quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adjuvare et in fugam convertere. 9. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, que dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. 10. Seperavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut revertetur in locum suum; at illi contra Judam vehementer irati reversi sunt in regionem suam. 11. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem milia. 12. Et alia decem milia virorum ceperunt filii Juda, et adduxerunt ad præruptum ejusdem petra, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi creperunt. 13. At ille exercitus, quem remiseraat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda, a Samaria usque ad Bethoron, et interfecit tribus millibus, diripuit prædam magnam. 14. Amasias vero post eadem Idumæorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. 15. Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum suum de manu tua? 16. Cumque hæc ille loqueretur: respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo. 17. Igitur Amasias rex Juda, inuito pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filii Jehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. 18. At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem; et ecce bestia, que erant in silva Libani, transierunt, et conculcaverunt carduum. 19. Dixitque Percussi Edom, et ideo erigitur cor tuum in superbiam; sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Juda tecum? 20. Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. 21. Ascendit igitur Joas rex Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda; 22. corruitque Juda coram Israel, et fugit in tabernacula sua. 23. Porro Amasiam regem Juda filium Joas filii Joachaz cepit Joas rex Israel in Bethsames, et adduxit in Jerusalem, destruxitque murum ejus a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadrin-

gentis cubitis. 24. Omne quoque aurum et argentum, et universa vasa que repererat in domo Dei, et apud Obededom, in thesauris etiam domus regie, necnon et filios obsidum, reduxit in Samariam. 25. Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israel, quindecim annis. 26. Reliqua autem sermonum Amasias priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. 27. Qui, postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi. 28. Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

Hoc caput explicui IV Reg. xiv.

6. MERCEDE QUOQUE CONDUXIT DE ISRAEL CENTUM MILLIA ROBORATORUM, CENTUM TALENTIS ARGENTI. — Talentum argenti continebat tria milia siclorum argenteorum, id est, tria milia florenorum Brabantiorum, quorum quisque continet quatuor Julios Romanos, sive quatuor Regales Hispanicos. Quare centum talenta argenti faciunt trecenta milia florenorum Brabantiorum que, si in centum milia Israelitarum hoc pretio conductorum æqualiter distribuas, cujusque militi obveniant tres floreni Brabantii, sive duodecim Julii, quod illo ævo, cum rara esset pecunia, et annona vili pretio, ingens erat et magnæ estimationis. Quare immerito nonnulli censent hæc talenta fuisse auri, cum Scriptura expresse dicat ea fuisse argenti.

7. VENIT AUTEM HOMO DEI, — propheta a Deo missus. Hebræi in *Seder-Olam* tradunt prophetam hunc fuisse Amos, qui erat frater Amasie regis et pater Isaie prophete, idque probat ex *Isaie* xxvii, 2, ubi S. Hieronymus legit: « Ad Isaiaam filium Amos prophete, » sique olim legebatur; licet jam Hebræus, Septuaginta et Romana constant legant: « Ad Isaiaam filium Amos prophetam. »

O REX, NE EGREDIATUR TECUM EXERCITUS ISRAEL: NON ENIM EST DOMINUS CUM ISRAEL, — utpote hostibus suis, et idola, puta vitulos aureos colentibus. Discant hic reges et principes Christiani non querere auxilia principum vel militum hereticorum, Turcarum, aliorumque infidelium; quia, si id faciunt, Deum habebunt hostem, eumque vindicem sentient, uti sensit Josaphat, cujus navis confregit Deus, eo quod junctæ essent navibus impii Ochozias regis Israel, cap. xx, 37.

Causam dat noster Sallianus anno mundi 3208, numer. 6. Nolabat, inquit, Dominus impios et infideles conjungi cum fidelibus. Itaque licet utrisque seorsim pro mirabili sua providentia faveret, daretque victoriam; conjunctos tamen non raro percudit, victosque reddidit. Erat Josaphat cum Achabo, III Reg. xii, cum hic occisus est, et ille ingens adit vite discrimen. Erat item cum Jo-

ramo, cum exercitus sit pene eneati, tantum non Moabitarum præda facti sunt, IV Reg. iii. Ochozias aderat Joram in Ramoth Galaad, cum Joram multis vulneribus a Syris affectus est, moxque rex uterque a Jehu interceptus est, IV Regum viii, versu 28. Ergo ne nunc quidem conjunctis se affuturum ait, imo cladem et interitum utrisque minatur; separatis autem victoriam dedit. Nam mox Amasias victor extitit contra Idumæos, et Joas contra Amasiam, et Jeroboam contra Syros. Denique maluit Deus, et ex Deo Amasias rex perdere centum talenta argenti, imo ab Israelitis dimissis spoliari Judæam, ut patet versu 13, quam eos in societatem belli admittere.

13. CUR ADORASTI DEOS? — Audi Josephum plenius rem gestam enarrantem: « Quamobrem a propheta conventus est mirari se dicente, si hos Deos crederet qui cultoribus suis nihil opis haberent; neque eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi, et captivos trahi passi sint. Quin et ipsos belli jure abductos inter reliquam captivorum turbam, Hierosolymam pervenisse. Rex, his verbis ad iram percitus, jussit illum hæc de re esse quietum, minatus supplicium, si negotiis alienis miscere se pergeret. Tum ille, si quidem quietum dixit, Deum tamen ultorem hujusmodi novitatis non defore. »

16. NON ACQUIEVISTI CONSILIO MEO. — a Consilio autem ejus acquiesceret, ait S. Hieronymus in *Tradit.*, si eos igne combureret, vestimenta dirumperet, cinerem super caput spargeret, et totum se penitentia daret. Hoc enim consilium illi propheta dederat; » sed quia non acquievit, hinc propheta libere et audacter illi denuntiat: SCIO QUOD ACQUIEVISTI DEUS OCCIDERE TE, — ac revera occidit, ut patet vers. 27. Auctor enim librorum *Paralipom.* hoc fine eos conscripsit, ut ex felici priorum regum, et infelici impiorum regum, ostendat felicitatem regum et regno am consistere in vera religione, veroque Dei cultu, infelicitatem vero in ejus neglectu.

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Ozias sive Azarias Deum colens superat Philistæos, Arabes et Ammonitas : unde superbiens volensque thymiana adolere in templo, a Deo lepra percipitur, ideoque regnum administrat filius ejus Joatham.

1. Omnis autem populus Juda, filium ejus Oziam annorum sedecim, constituit regem pro Amasia patre suo. 2. Ipse edificavit Ailath, et restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis. 3. Sedecim annorum erat Ozias, cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem : nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem. 4. Fecitque quod erat rectum in oculis homini, juxta omnia quæ fecerat Amasia pater ejus. 5. Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis et videntis Deum : cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus. 6. Denique egressus est et pugnavit contra Philistim, et destruxit murum Geth, et murum Jabnia, murumque Azoti : edificavit quoque oppida in Azoto, et in Philistim. 7. Et adjuvit eum Deus contra Philistim, et contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. 8. Appendebantque Ammonite munera Ozia; et divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Egypti propter crebras victorias. 9. Edificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, et super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. 10. Extruxit etiam turres in solitudine, et effudit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate : vineas quoque habuit et vitutores in montibus, et in carnelo : erat quippe homo agricultura deditus. 11. Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia sub manu Jehiel scribæ, Maasioque doctoris, et sub manu Hanania, qui erat de duobus regis. 12. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum. 13. Et sub eis universus exercitus, trecentorum et septem millium quingentorum : qui erant apti ad bella et pro rege contra adversarios dimicabant. 14. Preparavit quoque cis Ozias, id est, cuncto exercitu, elypeos, et hastas, et galeas, et loricas, arcusque et fundas ad jaciendos lapides. 15. Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas quas in turribus collocavit, et in angulis murorum, ut mitterent sagittas, et saxa grandia : egressumque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum. 16. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum : ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. 17. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo Sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, 18. restiterunt regi, ac ne dixerant : Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujusemodi ministerium; egredere de sanctuario, ne contempseris : quia non reputabit tibi in gloriam hoc a Domino Deo. 19. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, et adolere incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis. 20. Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illam plagam Domini. 21. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum regis, et judicabat populum terræ. 22. Reliqua autem sermonum Ozia priorum et novissimum scrip-

sit Isaias filius Amos propheta. 23. Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in agro regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus : regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

5. ZACHARIÆ VIDENS ET INTELLIGENS. — Hic Zacharias propheta fuit quasi pædagogus Ozia regis, enimque religiose Deum colere docuit. At quis fuit hic Zacharias? Audi S. Hieronymum hic in *Tradit.* : « Zacharias, filius Zachariæ filii Jojada, qui post mortem patris natus posthumus, patris nomen sortitus est, intelligens et videns dicitur : intelligens propter sacerdotium, videns propter prophetiam. » Sic ipse. Hebræi tamen et Græci legunt : *intelligentis in visionibus Dei.* Si autem post mortem patris natus est Zacharias, potuit hoc tempore annum agere supra triagesimum, natus scilicet 36 regni Joas. Habuisse videtur hic Zacharias filium nomine Abiam, que nupsit regi Achaz, qui ex ea genuit Ezechiam regem, quod etiam in eum locum affirmat Hieronymus, nec repugnat etas. Nullum porro prophetium ejus scriptum exstat : nam qui legitur penultimus in minoribus prophetis, facile trecentis abhinc annis distat. Ita Salianus anno mundi 3227, num. 3. Cajetanus, Dionysius et alii.

10. TURRIS IN SOLITUDINE. — Ita vocatur villa et domus rusticana, turribus ad custodiam frugum fructumque et agrorum instructe : in quibus reponuntur agrorum fructus, et pecora stabulantur, que alibi « castella » dicuntur. Sic Christus discurrebat per vicos et « castella, » id est, per rusticorum villas et pagos, predicans regnum Dei.

16. CUM ROBORATUS ESSET, ELEVATUM EST COR EJUS IN INTERITUM SUUM, ET NEGLEKIT DOMINUM DEUM SUUM. — Hæc verba D. Chrysostomus in *Isaiam* cap. vi, 4, ad illa verba : « In anno quo mortuus est Ozias, vidi Dominum; » scilicet Deum ob peccatum Ozia, cui nonnulli primores consenserant, privasse Judæos suis oraculis, prophetiis et spiritu, usque ad mortem Ozia. Vide ibi dicta. Denique Hebræi in *Seder-Olam* putant Oziam lepra percussum anno 27 regni sui, quo et contigit terre motus, de quo *Amos* cap. i, vers. 4. Verum id dici nequit; nam tunc nequid natus erat Joatham qui, patre Ozia lepra percusso, gubernavit regnum. Nam Joatham natus est anno 28 Ozia; id patet ex eo quo 4, patre moriente anno regni 32, Joatham erat 27 annorum, ut dicitur *IV Reg. xv, 33.* Igitur præcise Salianus putat Oziam lepra percussum : non regni sui 49, quo natus est Joatham filius Achaz, et eodem Manabem rex Israel mortuus est. Favet Abulensis qui Oziam quatuor vel quinque annos leprosum vixisse censet. Porro S. Hieronymus in *II Paral. xxix*, asserit Oziam lepra percussum eo anno quo mortuus est, qui fuit regni ejus 32. Peccavit Ozias dupliciter : primo, quod ausus sit ingredi Sanctum, quo solis sacerdotibus ingredi licebat; secundo, quod adoleverit thymiana quasi sacerdos, cum esset laicus, ac Pontifici obstitenti comminatus sit mortem, ut ait Iosephus, quia ergo invasit sacerdotium, idcirco amisit regnum per lepram : prima tamen sententia (quod scilicet lepra percussus sit anno 27 regni sui) probabilis est, uti ostendi *Amos 1, 4*; potuit enim regnum administrari per optimates, donec Joatham nasceretur et adolereset.

18. NON EST TUI OFFICIUM, OZIA. — Audi S. Chrysostomum, homil. 4 *De verbis Isaiæ* : « Vide, in-

quit, libertatem; vide mentem servire nesciam; vide linguam caelos attingentem; vide libertatem incoercibilem; vide hominis corpus et Angeli mentem; vide humi ingredientem, et in caelo versantem, » etc.

19. STATIMQUE ORTA EST LEPRO IN FRONTE EJUS; — lepra enim erat supplicium sacrilegorum, et eorum qui Pontifici et sacerdotibus resistebant et rebellabant, uti fecit hic Azarias.

Addit Iosephus, lib. IX, cap. xi, duas alias prodigiosas Dei plagas Ozia et Judææ inflictas : « Et ecce tibi, inquit, ibi terra vehementer concutitur, fissisque superne templo, radius solis os regis ferit, quod e vestigio lepra contactum est : accessit huic et aliud prodigium, quod eodem terre motu, ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium montis ad Occidentem vergentis reversum, per quatuor stadia volutum, objectu demum Orientalis montis constitit, obstructa via publica, et oppressis ruina hortis regis. »

Tertiam plagam addunt S. Hieronymus, Cyrillus, Origenes et Chrysostomus in *Isaiam* cap. vi, 4, ad illa verba : « In anno quo mortuus est Ozias, vidi Dominum; » scilicet Deum ob peccatum Ozia, cui nonnulli primores consenserant, privasse Judæos suis oraculis, prophetiis et spiritu, usque ad mortem Ozia. Vide ibi dicta.

Denique Hebræi in *Seder-Olam* putant Oziam lepra percussum anno 27 regni sui, quo et contigit terre motus, de quo *Amos* cap. i, vers. 4. Verum id dici nequit; nam tunc nequid natus erat Joatham qui, patre Ozia lepra percusso, gubernavit regnum. Nam Joatham natus est anno 28 Ozia; id patet ex eo quo 4, patre moriente anno regni 32, Joatham erat 27 annorum, ut dicitur *IV Reg. xv, 33.* Igitur præcise Salianus putat Oziam lepra percussum : non regni sui 49, quo natus est Joatham filius Achaz, et eodem Manabem rex Israel mortuus est. Favet Abulensis qui Oziam quatuor vel quinque annos leprosum vixisse censet. Porro S. Hieronymus in *II Paral. xxix*, asserit Oziam lepra percussum eo anno quo mortuus est, qui fuit regni ejus 32. Peccavit Ozias dupliciter : primo, quod ausus sit ingredi Sanctum, quo solis sacerdotibus ingredi licebat; secundo, quod adoleverit thymiana quasi sacerdos, cum esset laicus, ac Pontifici obstitenti comminatus sit mortem, ut ait Iosephus, quia ergo invasit sacerdotium, idcirco amisit regnum per lepram : prima tamen sententia (quod scilicet lepra percussus sit anno 27 regni sui) probabilis est, uti ostendi *Amos 1, 4*; potuit enim regnum administrari per optimates, donec Joatham nasceretur et adolereset.

Discant hic reges non invadere jura Pontificum

« sac. dotum, ne a Deo percutiantur, uti per-
sus est Ozias : qua de re passim exempla fu-
sta suggerit Baronius in suis *Annalibus*.

22. RELIQUA AUTEM SERMONUM OZIE, etc. SCRIPSIT
ISAIAS. — Historia hæc Isaie temporum injuria
interiit. Nam in prophetia bis tantum Ozie memi-
nit, scilicet cap. vi, 1, jam citato, et cap. xiv,
28, ubi Philisteos ob mortem Ozie domitoris
sui exultantes compescens : « Ne, inquit, læteris
Philistea omnis tu, quoniam comminuta est
virga percussoris tui (Ozie); de radice enim co-

Jubri egredietur regulus, » scilicet Ezechias Ozie
pronepos, qui tanto acrius vos cruciabit, quanto
acrius cruciabit morsus reguli, quam colubri.

23. SEPelierunt eum in agro REGALIUM SEPUL-
CRORUM, EO QUOD ESSET LEPROSUS. — Leprosi enim,
uti in vita, sic et in morte a consorcio cetero-
rum separantur : lepra enim etiam cadavera in-
ficiet et consumit. Hæc est quinta Ozie sacerdotum
invadentis poena, quod extra sepulcra regum,
juxta tamen illa, sepultus sit, sive extra urbem,
sive in urbe, puta in Sion civitate David.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Joatham pius de Ammonitis triumphat, eisque annum vectigal indicit : succedit ei impius filius Achaz.

1. Viginti quinque annorum erat Joatham, cum regnare cepisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem : nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc. 2. Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus delinquebat. 3. Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. 4. Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, et in saltibus castella et turres. 5. Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vici eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei : hæc ei præbuerunt filii Ammon, in anno secundo et tertio. 6. Corroboratusque est Joatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo. 7. Reliqua autem sermonum Joatham, et omnes pugne ejus, et opera, scripta sunt in Libro regum Israel et Juda. 8. Viginti quinque annorum erat, cum regnare cepisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem. 9. Dormivitque Joatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David : et regnavit Achaz filius ejus pro eo.

2. EXCEPTO QUOD NON EST INGRESSUS TEMPLUM DOMINI, — ad adolentium thymiama, uti fecerat pater ejus Ozias, q. d. Joatham imitatus est patris pietatem, ad non læteritatem qua adolevit incensum, quod erat munus sacerdotum.

ET ADHUC POPULUS DELINQUEBAT, — more solito sacrificando in excelsis. Inveleratim fuit hoc malum et commune populi; quare Joatham veritus ejus offensam et rebellionem illud auferre ausus non fuit. Josephus, lib. IX, cap. xi, hoc Joatham dat elogium : « Nulla ei virtus defuit erga Deum pio, justo erga homines, et reipublicæ studio. »

3. IPSE ÆDIFICAVIT (instauravit, auxit, ornavit) PORTAM DOMUS DOMINI EXCELSAM, — scilicet Orientalem per quam a fronte erat introitus

in templum, quæ erat primaria et celsissima.

ET IN MURO OPHEL : — erat hæc turris in Jerusalem adeo excelsa, ut in culmine ejus aspiciendo caligarent oculi. « Ophel » enim Hebraice significat caliginem. Vide dicta Isaie xxxii, 14. Audi Adriehomium in *descript. Jerusalem*, num. 33, Ophel, quam Josephus Ophlam nominat, erat turris enormi altitudine, quasi nubi caput inserens, atque arx munita, firmo muro cincta, templo propinqua, extra murum tamen, qui habitationem sacerdotum claudens erat. In hujus muro Joatham rex multa construxit. Atque Manasses eoque urbis muros reparavit. In hæc habitabant Nathineæ. In hæc fugiens Manahemus tyrannus captus est et occisus. Hanc eandem Titi milites combusserunt.

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Os idola et scelera Achaz Deus Judæam diripiendam tradit 1° Syris; 2° Israelitis, qui ex Juda ceciderunt 420 millia bellatorum : sed prædam, monente propheta, remisissent; 3° Idumæis; 4° Philistæis. Impio Achaz succedit pius filius Ezechias.

1. Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cepisset; et sedecim annis regnavit in Jerusalem : non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater ejus; 2. sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. 3. Ipse est, qui adolevit incensum in Valle Benennom, et lustravit filios suos in igne juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. 4. Sacrificabat quoque, et thymiama succendebat in excelsis et in collibus, et sub omni ligno frondoso. 5. Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syria, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum : manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. 6. Occiditque Phacee, filius Romelie, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores : eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. 7. Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, et Ezeicam ducentum domus ejus, Elcanam quoque secundum a rege. 8. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam prædam : pertuleruntque eam in Samariam. 9. Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded, qui egressus obviam exercitui venientem in Samariam, dixit eis : Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra crudelitas. 10. Insuper filios Juda et Jerusalem vultis vobis subjicere in servos et ancillas, quod nequaquam factum opus est : peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. 11. Sed audite consilium meum, et reducite captivos quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. 12. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos qui veniebant de prælio, 13. et dixerunt eis. Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. 14. Dimiseruntque viri bellatores prædam, et universa quæ ceperant coram principibus et omni multitudine. 15. Steteruntque viri quos supra memoravimus, et apprehenderunt captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis : cumque vestissent eos, et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam : quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, et adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam. 16. Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium. 17. Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et ceperunt prædam magnam. 18. Philistin quoque diffusi sunt per urbes campestris, et ad meridiem Juda : ceperuntque Belshames, et Aialon, et Gaderoth, Socho quoque, et Thamma, et Ganzo, tum viculis suis, et habitaverunt in eis. 19. Humiliter enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Dominum. 20. Adiuxitque contra eum Thelgathphalnasar regem Assyriorum, qui et afflixit eum, et nullo resistente vastavit. 21. Igitur Achaz, spoliata domo Domini, et domo regum ac principum, delit regi Assyriorum munera, et tamen nihil ei profuit. 22. Insuper et tempore angustie sua

auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz, 23. immolavit diis Damascus victimas percussoribus suis, et dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostis, et aderunt mihi, cum e contrario ipsi fuerint ruina ei, et universo Israel. 24. Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit januas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem. 25. In omnibus quoque urbibus Juda exstruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum. 26. Reliqua autem sermonum ejus, et omnium operum suorum priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. 27. Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Jerusalem: neque enim receperunt eum in sepulcra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

Hoc caput explicui IV Reg. XVI.

Vers. 5. N. REGIS SYRIÆ. — Fuit hic Basin, qui a Deo creatus est rex, ut esset flagellum regni Juda, ejusque idola et scelera castigaret.

Vers. 15. 15. CUMQUE VESTISSENT EOS ET CALCEASSENT ET REPESSISSENT CIBO. — Vide hic insignem Israelitarum in Judæorum, licet hostium suorum, captivos humanitatem et misericordiam, omnibus Christianorum principibus et ducibus propositam, ut eam imitentur. Sic enim vicissim Dei misericordiam in se provocabant, si in hostes a se captos sint clementes; nimirum, « clementia plus potest, quam violentia, » ut aiebat Antigonus rex Mæcedoniæ apud Plutarchum in *Apophthegmatibus*, adeo ut Davius optarit Alexandri Magni clementiam, utque is, licet hostis, sibi in regno succederet. Sic in hostes clementes fuisse Julius

Cæsar, Augustus, Vespasianus, Titus, Aurelianus.

23. IMMOLAVIT DIIS DAMASCUS VICTIMAS PERCUSSORIBUS SUIS, ET DIXIT: DII REGUM SYRIÆ AUXILIANTUR EIS, QUOS EGO PLACABO HOSTIS, ET ADERUNT MIHI, CUM E CONTRARIO IPSI FUERINT RUINA EI, ET UNIVERSO ISRAEL. — Dii enim hi erant demones, qui non nisi nocere student Israeli, id est populo fidei. Similis fuit stultitia Romanorum Gentilium, qui hostium suorum Deos invocabant, ut evocati a terra hostium commigrarent, ac Romanis victoriam de hostibus darent, ut refert S. Augustinus, IV *De Civ.*

24. CLAUSIT JANUAS TEMPLI, — ut nemo in eo Deum adorare, eique sacrificare possent; sed omnes cogenderit ire ad fana idolorum et Deorum suorum, ad eos invocandum. Fuit hæc malitia et nequitia Achaz insignis, quam nemo alius patrasse legitur.

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Ezechias Dei cultum a patre Achaz sublatum restituit, una cum Sacerdotibus, Levitis et cantoribus, ac plurimis victimis Deum honorat.

1. Igitur Ezechias regnare cepit, cum viginti quinque esset annorum, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. 2. Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus. 3. Ipse anno et mense primo regni sui, aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas: 4. adduxitque Sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam Orientalem. 5. Dixitque ad eos: Audite me, Levitæ, et sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferite omnem immunditiam de sanctuario. 6. Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et præbuerunt dorsum. 7. Clauserunt ostia quæ erant in porticu, et exstinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. 8. Concitatus est itaque furor Domini super Judam et Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. 9. En, corruerunt patres nostri gladiis; filii nostri, et filiæ nostræ, et conjuges captivæ ductæ sunt, propter hoc scelus. 10. Nunc ergo placet mihi ut incamus fœdus cum Domino Deo Israel: et avertet à nobis furorem iræ suæ. 11. Filii mei, nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, et

ministretis illi, colatisque eum et cremetis ei incensum. 12. Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amasai, et Joel filius Azariæ, de filiis Caath; porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, et Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerson, Joha filius Zemina, et Eden filius Joha. 13. At vero de filiis Elisophan, Samri et Jahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias et Mathanias: 14. necnon de filiis Heman, Jahiel, et Semei; sed et de filiis Iddithun, Semeias et Oziel. 15. Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt; et ingressi sunt juxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. 16. Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererunt in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, et asportaverunt ad torrentem Cedron foras. 17. Cæperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, et in die sexta decima mensis ejusdem, quod cæperant impleverunt. 18. Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque ejus, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis. 19. Constat quoque templi supellectilem, quam polleerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus est: et ecce exposita sunt omnia coram altare Domini. 20. Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, et ascendit in domum Domini: 21. obtuleruntque simul tauros septem, et arietes septem, agnos septem, et hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini. 22. Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sanguinem sacerdotes, et fuderunt illum super altare; mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. 23. Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege et universa multitudine, imposeruntque manus suas super eos; 24. et immolaverunt illos Sacerdotes, et asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel præceperat rex ut holocaustum fieret, et pro peccato. 25. Constituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, et psalteriis, et citharis, secundum dispositionem David regis, et Gad Videntis, et Nathan Propheta: siquidem Domini præceptum fuit, per manum prophetarum ejus. 26. Steteruntque Levitæ tenentes organa David, et Sacerdotes tubas. 27. Et jussit Ezechias ut offerrent holocausta super altare: cumque offerrentur holocausta, cæperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israel præparaverat, concinere. 28. Omni autem turba adorante, cantores et ii qui tenebant tubas, erant in officio suo, donec compleretur holocaustum. 29. Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex, et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. 30. Præcepitque Ezechias et principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, et Asaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, et incurvato genu adoraverunt. 31. Ezechias autem etiam hæc addidit: Impletis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas, et laudes in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes et holocausta, mente devota. 32. Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. 33. Sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, et oves tria millia. 34. Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde et Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur, antistites: Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quam Sacerdotes. 35. Fuerunt ergo holocausta plurima, adipis pacificorum et libamina holocaustorum: et completus est cultus domus Domini. 36. Lætatusque est Ezechias, et omnis populus, eo quod ministerium Domini esset expletum. Derepente quippe hoc fieri placuerat.

1. NOMEN MATRIS EJUS (Ezechia) ABIA FILIA ZACHARIÆ, — qui fuit filius Zachariæ senioris Pontificis et martyris, quem occidit Joas rex Juda, CAP. XXIV. 21. Abia ergo filia hujus junioris Zachariæ.